HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

3 martie 2011 *

În cauza C-134/10,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 15 martie 2010,

Comisia Europeană, reprezentată de domnul A. Nijenhuis și de doamna C. Vrignon, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Belgiei, reprezentat de doamna M. Jacobs și de domnul T. Materne, în calitate de agenți,

pârât,

* Limba de procedură: franceza.

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii G. Arestis (raportor), J. Malenovský și T. von Danwitz, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin netranspunerea corectă a articolului 31 din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor acestei directive și al articolului 56 TFUE.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

2 În temeiul considerentului (43) al Directivei privind serviciul universal:

„În prezent, statele membre impun rețelelor anumite obligații de difuzare («must carry»), pentru difuzarea emisiunilor de radio sau televiziune către public. Statele membre ar trebui să poată impune întreprinderilor din jurisdicția lor, din considerații ce țin de interesul public și numai dacă este necesar pentru îndeplinirea obiectivelor de interes general definite clar de statele membre, în conformitate cu dreptul comunitar, obligații care ar trebui să fie proporționale, transparente și supuse unor revizuiri periodice. Obligațiile de difuzare («must carry») impuse de statele membre ar trebui să fie rezonabile, adică să fie proporționale și transparente, ținându-se seama de obiectivele de interes general definite în mod clar, și ar putea, dacă este cazul, să fie însoțite de o dispoziție de remunerare proporțională. Aceste obligații de difuzare («must carry») pot include transmiterea de servicii create special pentru a permite accesul corespunzător al utilizatorilor cu handicap."

3 Articolul 31 din Directiva privind serviciul universal prevede:

„(1) Statele membre pot impune obligații rezonabile de difuzare («must carry»), pentru transmiterea unor anumite canale sau servicii de radio și televiziune, întreprinderilor aflate în jurisdicția lor, care administrează rețele de comunicații electronice

pentru difuzarea publică a emisiunilor de radio sau televiziune, în cazul în care un număr mare de utilizatori finali ai acestor rețele le folosesc ca mijloace principale de recepție a emisiunilor de radio sau televiziune. Obligațiile în cauză se impun numai în cazul în care sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor clar stabilite de interes general și sunt proporționale și transparente. Aceste obligații sunt supuse unei revizuiri periodice.

(2) Nici alineatul (1) al prezentului articol, nici articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2002/19/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora] (Directiva privind accesul) [(JO L 108, p. 7, Ediție specială 13/vol. 35, p. 169)] nu aduc atingere capacității statelor membre de a stabili o remunerare adecvată, dacă este cazul, privind măsurile luate în conformitate cu prezentul articol, asigurându-se în același timp că, în condiții similare, nu există nicio discriminare în tratarea întreprinderilor care furnizează rețele de comunicații electronice. În cazul în care se prevede o remunerare, statele membre se asigură că aceasta se aplică în mod proporțional și transparent."

Reglementarea națională

4 Articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 privind rețelele de distribuție a emisiunilor radiodifuzate și exercitarea activităților de radiodifuziune în cadrul regiunii bilingve Bruxelles-Capitale (*Moniteur belge* din 22 februarie 1996, p. 3797), astfel cum a fost

modificată prin Legea din 16 martie 2007 (*Moniteur belge* din 5 aprilie 2007, p. 19229, denumită în continuare „Legea din 30 martie 1995”), prevede:

„Pentru a garanta pluralismul și diversitatea culturală, operatorul are obligația să transmită în momentul difuzării acestora și în întregime următoarele programe de televiziune:

— programele de televiziune difuzate de organismele furnizoare ale serviciului public de radiodifuziune aflate sub controlul Comunității Franceze și de cele aflate sub controlul Comunității Flamande;

— programele de televiziune difuzate de orice alt organism de radiodifuziune aflat sub controlul Comunității Franceze sau Flamande, desemnate de Rege prin decret adoptat în Consiliul de Miniștri;

— programele de televiziune difuzate de organismul furnizor al serviciului public de radiodifuziune aflat sub controlul comunității germanofone și desemnate de Rege prin decret adoptat în Consiliul de Miniștri. Ministrul de resort pentru această reglementare stabilește, în urma avizului Institutului, normele de aplicare privitoare la această difuzare (dacă este cazul, prin intermediul unui canal comun);

— programele de televiziune axate pe regiunea Bruxelles-Capitale și difuzate de organisme de radiodifuziune regionale aflate sub controlul Comunității franceze și al Comunității flamande, în funcție de zona de transmisie.

Necesitatea obligațiilor vizate la alineatul anterior este verificată periodic de Institut. În cazul în care consideră că menținerea acestor obligații nu mai este necesară, Institutul menționează în mod clar aceasta în raportul anual vizat la articolul 34 din Legea din 17 ianuarie 2003 privind statutul autorității de reglementare a domeniilor poștei și telecomunicațiilor belgiene.

În temeiul avizului Institutului, ministrul poate stabili că un operator poate fi scutit de aplicarea prezentului articol.

Operatorul care dorește să beneficieze de această scutire adresează o cerere motivată Institutului, în cadrul căreia se dovedește existența a cel puțin unul dintre următoarele elemente:

a) este imposibil din punct de vedere tehnic pentru operator;

b) nu există suficienți utilizatori finali pe rețea care o utilizează drept principală resursă de recepție a programelor de televiziune, astfel încât investițiile necesare pentru înlăturarea imposibilității tehnice nu sunt rezonabile.

Institutul comunică avizul său ministrului în cel mult șase săptămâni de la primirea acestei cereri. Acest termen se suspendă dacă Institutul consideră că sunt necesare informații suplimentare din partea solicitantului.

Dacă, la expirarea termenului, Institutul nu a transmis un aviz ministrului, se consideră că avizul Institutului este pozitiv."

Procedura precontencioasă

5 La 28 aprilie 2006, Comisia a trimis Regatului Belgiei o scrisoare de punere în întârziere în care și-a manifestat rezervele privind conformitatea articolului 13 din Legea din 30 martie 1995, în versiunea inițială, cu articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal, precum și cu articolul 49 CE.

6 Prin scrisoarea din 5 octombrie 2006, Regatul Belgiei, după ce a contestat motivele enunțate de Comisie, a informat instituția menționată că se impunea în scurt timp revizuirea regimului de acordare a statutului de titular al obligației de difuzare în regiunea Bruxelles-Capitale.

7 În urma notificării de către autoritățile belgiene a modificărilor articolului 13 din Legea din 30 martie 1995 introduse prin Legea din 16 martie 2007, printr-o scrisoare de punere în întârziere complementară din 27 iunie 2007, Comisia și-a manifestat din nou rezervele în legătură cu conformitatea acestor noi dispoziții cu articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal, precum și cu articolul 49 CE. Comisia a invitat Regatul Belgiei să îi transmită observațiile sale în termen de două luni de la primirea scrisorii amintite.

8 Prin scrisoarea din 1 august 2007, Regatul Belgiei a solicitat un termen de răspuns suplimentar și a comunicat că intenționează să se conformeze cerințelor din scrisoarea de punere în întârziere, la nevoie, prin adaptarea cadrului normativ. Totuși, acesta a atras atenția Comisiei cu privire la dificultățile interne de ordin instituțional. Comisia a acordat o prelungire a termenului de răspuns până la 29 octombrie 2007. O nouă cerere de prelungire a acestui termen, adresată Comisiei la 26 octombrie 2007, în care erau invocate aceleași motive, a fost respinsă de Comisie.

9 Prin scrisoarea din 8 mai 2008, Comisia a emis un aviz motivat prin care invita Regatul Belgiei să ia măsurile necesare pentru a se conforma acestui aviz în termen de două luni de la primirea sa.

10 Regatul Belgiei a răspuns prin scrisoarea din 4 iulie 2008, arătând că noua legislație era conformă cu dreptul comunitar.

11 Prin avizul motivat suplimentar din 1 decembrie 2008, Comisia, întemeindu-se pe Hotărârea din 13 decembrie 2007, United Pan-Europe Communications Belgium și alții (C-250/06, Rep., p. I-11135), și-a reiterat afirmațiile potrivit cărora legislația belgiană nu îndeplinește criteriile de transparență și nediscriminare amintite în această hotărâre.

12 Prin scrisoarea din 16 ianuarie 2009, Regatul Belgiei a răspuns avizului motivat complementar arătând că, în urma anulării de către Conseil d'État (Belgia) a decretelor ministeriale privind desemnarea canalelor de televiziune titulare ale obligației de difuzare, niciun organism privat de radiodifuziune nu avea statutul de titular al acestei obligații și că, în consecință, statul membru amintit s-a conformat articolului 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal.

13 Întrucât a considerat neconvingător răspunsul formulat de Regatul Belgiei, Comisia a introdus prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la admisibilitate

Argumentele părților

14 Regatul Belgiei invocă trei motive în susținerea inadmisibilității prezentei acțiuni.

15 În primul rând, articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal nu ar introduce decât o simplă posibilitate a statelor membre de a impune obligații de difuzare. Or, întrucât articolul 258 TFUE nu vizează decât neîndeplinirea unei obligații, condițiile stabilite la acest articol pentru inițierea procedurii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor nu ar fi îndeplinite.

16 În continuare, prezenta acțiune ar fi pur ipotetică. Astfel, dispozițiile naționale vizate de Comisie nu s-ar putea afla la originea unei neîndepliniri a obligațiilor întrucât Regatul Belgiei nu le-ar fi aplicat în mod efectiv. Potrivit acestui stat membru, procedura de desemnare a canalelor de televiziune titulare ale obligației de difuzare nu a fost utilizată.

17 În cele din urmă, Regatul Belgiei arată că al treilea motiv invocat de Comisie în acțiunea sa, potrivit căruia acest stat membru nu ar fi limitat obligația de difuzare la operatorii rețelelor la care sunt abonați un număr semnificativ de utilizatori finali, a fost invocat pentru prima oară în etapa cererii de sesizare a instanței. În consecință,

nu ar exista o identitate de motive între procedura precontencioasă și cererea amintită, ceea ce ar fi împiedicat statul membru respectiv să se apere.

18 Comisia a răspuns că simplul fapt al transpunerii de către Regatul Belgiei în dreptul său național a articolului 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal elimină argumentul potrivit căruia această dispoziție mai curând creează o posibilitate pentru statele membre decât să le impună o obligație. În plus, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia prezenta acțiune ar fi pur ipotetică, împrejurarea potrivit căreia legea de transpunere a acestei dispoziții rămâne neaplicată nu ar fi suficientă pentru a face această lege compatibilă cu dreptul Uniunii.

19 În ceea ce privește lipsa identității motivelor din punerea în întârziere, avizul motivat și cererea de sesizare a instanței, Comisia arată că o astfel de cauză de inadmisibilitate nu se aplică decât în cazul motivului vizat, iar nu întregii cereri. Indiferent de situație, acest motiv ar fi fost deja invocat în aceiași termeni în scrisoarea de punere în întârziere complementară, în avizul motivat și în avizul motivat complementar, iar modificarea titlului acestuia ar reflecta o restrângere a obiectului motivului amintit, permisă de jurisprudența Curții, având în vedere renunțarea la unul dintre cele două aspecte ale sale.

Aprecierea Curții

20 Trebuie amintit că Regatului Belgiei i se reproșează de către Comisie neîndeplinirea obligațiilor care îi revin în temeiul Directivei privind serviciul universal, având în vedere transpunerea incorectă a articolului 31 din aceasta.

21 Astfel cum arată Regatul Belgiei, articolul 31 creează o simplă posibilitate a statelor membre de a adopta o legislație care prevede impunerea de obligații de difuzare a canalelor de televiziune. Totuși, în speță nu se contestă că legislația belgiană, și în special articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995, prevede desemnarea anumitor canale care trebuie să fie titulare ale obligației de difuzare. Astfel, contrar susținerilor Regatului Belgiei, acesta a utilizat această posibilitate ca urmare a existenței unei legislații de transpunere a articolului 31 din Directiva privind serviciul universal în dreptul său național. Motivele invocate de Comisie vizează, în special, aspectul dacă această transpunere realizată de Regatul Belgiei este compatibilă cu dreptul Uniunii.

22 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia prezenta acțiune ar fi pur ipotetică, dat fiind că Regatul Belgiei nu ar fi aplicat în mod efectiv articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995, deoarece niciun canal nu ar face obiectul obligației de difuzare la ora actuală, este suficient să se constate că o astfel de împrejurare nu poate conduce la compatibilitatea dispoziției amintite cu dreptul Uniunii.

23 În ceea ce privește lipsa identității motivelor dintre procedura precontencioasă și cererea introductivă, se impune să se constate că, într-adevăr, Comisia a modificat titlul celui de al treilea motiv și a renunțat la unul dintre cele două aspecte ale acestuia.

24 Totuși, pe de o parte, Curtea a decis deja că este posibilă restrângerea obiectului litigiului în etapa procedurii contencioase (a se vedea în special Hotărârea din 18 mai 2006, Comisia/Spania, C-221/04, Rec., p. I-4515, punctul 33, și Hotărârea din 14 iunie 2007, Comisia/Irlanda, C-148/05, punctul 35).

25 Pe de altă parte, nu se contestă faptul că aspectul celui de al treilea motiv care a fost menționat în stadiul cererii introductive este citat atât în scrisoarea de punere în întârziere complementară, cât și în avizul motivat și în avizul motivat complementar. În consecință, Regatul Belgiei nu poate susține în mod valabil că motivul amintit este invocat pentru prima oară în fața Curții și că nu a avut posibilitatea să invoce în mod eficient mijloacele sale de apărare în raport cu acesta.

26 În consecință, din considerațiile de mai sus rezultă că prezenta acțiune trebuie declarată admisibilă.

Cu privire la fond

Argumentele părților

27 În susținerea acțiunii sale, Comisia invocă trei motive.

28 Primul motiv este întemeiat pe lipsa obiectivelor de interes general clar definite în reglementarea națională în discuție. Comisia consideră că această reglementare menționează aceste obiective de interes general în termeni foarte vagi și generali, iar criteriile concrete utilizate de autoritățile naționale pentru a selecționa canalele de televiziune titulare ale obligației de difuzare nu sunt specificate nici în reglementarea menționată, nici în documentele preparatorii ale acesteia.

29 Astfel, numai în expunerea de motive a reglementării naționale în discuție s-ar arăta că, cu ocazia stabilirii listei canalelor de televiziune care pot fi titulare ale obligației de difuzare, se impune descrierea cu precizie a obiectivului de interes general urmărit de această reglementare. Or, Comisia amintește că, în urma Hotărârii United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, în care s-a examinat tocmai dacă articolul 56 TFUE se opune articolului 13 din Legea din 30 martie 1995, în versiunea inițială, Decretul ministerial din 17 ianuarie 2001, care desemnează canalele de televiziune titulare ale obligației de difuzare, a fost anulat prin hotărârea Conseil d'État din 14 iulie 2008 în special pentru motivul necunoașterii în avans a criteriilor utilizate de autoritățile publice.

30 Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia susține că procedura de acordare a statutului de titular al obligației de difuzare prevăzute la articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 nu respectă principiul transparenței.

31 Mai întâi, Regatul Belgiei nu ar fi furnizat nicio indicație suplimentară în afara celor care se raportau la adoptarea Decretului ministerial din 17 ianuarie 2001. Astfel, în lipsa unor criterii obiective care să garanteze un minimum indispensabil de transparență și de securitate juridică, autoritățile publice ar avea o putere de apreciere foarte importantă, care ar putea fi utilizată în mod arbitrar.

32 În continuare, Comisia arată că lipsa de transparență este accentuată de faptul că obligația de difuzare pare a se aplica unor organisme de radiodifuziune, și, așadar, în mod nedeterminat, tuturor canalelor de televiziune pe care le difuzează, iar nu canalelor desemnate individual ca atare, în funcție de conținutul programelor lor televizate. Comisia invocă Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, arătând că termenul „anumite" utilizat la articolul 31 alineatul (1)

din Directiva privind serviciul universal trebuie interpretat în sensul că statutul de titular al obligației de difuzare este strict limitat la canalele de televiziune al căror conținut global al programelor este în măsură să îndeplinească obiectivul de interes general propus.

33 În sfârșit, ar reieși din hotărârea amintită că statutul de titular al obligației de difuzare se acordă în temeiul unor criterii nediscriminatorii, iar acordarea acestui statut nu poate fi subordonată unei cerințe privitoare la stabilirea pe teritoriul național. Or, potrivit reglementării naționale în cauză, obligația de difuzare nu ar viza decât programele difuzate de organisme de radiodifuziune aflate sub controlul Comunității Franceze sau al Comunității Flamande. Astfel, Comisia consideră că excluderea organismelor stabilite pe teritoriul unui alt stat membru, fără o justificare specială, este contrară articolului 56 TFUE nu numai prin domeniul său de aplicare discriminatoriu și restrictiv, ci și prin lipsa de transparență și, ca urmare, încalcă articolul 31 din Directiva privind serviciul universal.

34 Prin intermediul celui de al treilea motiv, Comisia invocă nerespectarea domeniului de aplicare al Directivei privind serviciul universal. Astfel, ar reieși din articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 că, spre deosebire de prevederile dispozițiilor din Directiva privind serviciul universal, operatorul unei rețele în cazul căreia numărul de utilizatori finali care o folosesc drept mijloc principal de recepționare a emisiunilor de radio sau televiziune nu ar fi semnificativ, are în principiu obligațiile de difuzare, cu excepția cazului în care i se acordă eventual o derogare de către ministru.

35 Regatul Belgiei contestă neîndeplinirea obligațiilor care îi este imputată.

36 Acest stat membru arată că regimul de acordare a statutului de titular al obligației de difuzare prevăzut de legislația sa este compatibil cu principiul liberei prestări a serviciilor. Astfel, acest regim nu s-ar aplica decât organismelor de radiodifuziune belgiene, stabilite în regiunea bilingvă Bruxelles-Capitale, nu și organismelor de radiodifuziune stabilite în alte state membre.

37 Acest regim nu ar constitui un avantaj acordat organismelor de radiodifuziune naționale în detrimentul organismelor de radiodifuziune stabilite în alte state membre întrucât ar fi acordat drept contraprestație pentru obligații importante asumate de organismele de radiodifuziune naționale vizate față de comunitățile belgiene. În plus, potrivit Regatului Belgiei, organismele de radiodifuziune stabilite în alte state membre, pe de o parte, nu solicită să devină titulare ale obligației de difuzare în regiunea bruxelleză întrucât telespectatorii bruxellezi nu sunt publicul lor țintă și, pe de altă parte, sunt titulare ale acestei obligații în statul lor membru de origine și beneficiază de libertatea de difuzare în regiunea bruxelleză, în conformitate cu articolul 14 din Legea din 30 martie 1995. Organismele de radiodifuziune menționate ar dispune, în plus, de alte mijloace tehnice pentru retransmiterea programelor lor.

38 Regatul Belgiei susține că, indiferent de situație, dacă regimul de acordare a statutului de titular al obligației de difuzare instituit prin reglementarea națională în cauză ar fi considerat o restricție privind libera prestare a serviciilor, aceasta ar fi justificată prin motive imperative de interes general.

39 Astfel, acest regim s-ar înscrie într-o politică audiovizuală prin care se urmărește să se permită telespectatorilor accesul la canalele publice de televiziune de proximitate sau la anumite canale care își asumă obligații de serviciu public. Acesta ar avea drept scop protejarea caracterului pluralist și cultural al ofertei de programe în cadrul rețelelor de distribuție prin cablu și garantarea accesului tuturor telespectatorilor la acest pluralism.

40 Pe de altă parte, în ceea ce privește compatibilitatea obligațiilor de difuzare prevăzute la articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 cu Directiva privind serviciul universal, Regatul Belgiei arată că acestea există numai pentru organismele furnizoare ale serviciului public de radiodifuziune ale Comunităților Franceză și Flamandă, precum și pentru canalele de televiziune de proximitate. Acest stat membru nu ar fi utilizat posibilitatea de a desemna alte organisme de radiodifuziune, astfel încât nu i-ar putea fi reproșată nicio încălcare a obligațiilor.

41 În cele din urmă, Regatul Belgiei arată că obiectivele de interes general din reglementarea sa sunt clar definite chiar în Legea din 30 martie 1995, întrucât aceasta urmărește să garanteze pluralismul și diversitatea culturală, iar acordarea statutului de titular al obligației de difuzare face obiectul unei proceduri clare și transparente, stabilită prin această lege.

Aprecierea Curții

42 Trebuie să se arate de la bun început că desemnarea anumitor canale de televiziune care fac obiectul unei obligații de difuzare, în temeiul articolului 13 din Legea din 30 martie 1995, constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor în sensul articolului 56 TFUE, astfel cum a decis deja Curtea, în ceea ce privește desemnarea prin decret ministerial a canalelor anumitor organisme de radiodifuziune private în conformitate cu versiunea inițială a acestei dispoziții naționale, în cuprinsul punctelor 28-38 din Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior.

43 Potrivit jurisprudenței Curții, o astfel de restricție privind una dintre libertățile fundamentale garantate prin Tratatul FUE poate fi justificată atunci când răspunde unor motive imperative de interes general, în măsura în care este de natură a garanta îndeplinirea obiectivului urmărit și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții,

citată anterior, punctul 39 și jurisprudența citată). Din aceeași perspectivă, articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal permite statelor membre să impună obligații rezonabile de difuzare atunci când aceste obligații „sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor clar stabilite de interes general" și impune ca acestea să fie „proporționale și transparente".

44 În speță, obiectivul urmărit și identificat la articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 constă în a garanta pluralismul și diversitatea culturală. Or, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții și astfel cum recunoaște Comisia în prezenta cauză, o politică culturală poate constitui un motiv imperativ de interes general care justifică adoptarea unei restricții privind libera prestare a serviciilor (a se vedea în acest sens Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, punctul 41 și jurisprudența citată).

45 Totuși, Comisia își exprimă rezervele cu privire la proporționalitatea Legii din 30 martie 1995 și, mai precis, cu privire la caracterul adecvat al procedurii și al criteriilor reținute pentru desemnarea canalelor titulare ale obligației de difuzare.

46 Regatul Belgiei arată că autoritățile sale nu au folosit posibilitatea de a desemna alte organisme de radiodifuziune, în afara celor care aparțin serviciului public al Comunităților Franceză și Flamandă, precum și celor ale canalelor de televiziune de proximitate, care nu ar fi vizate de prezenta acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

47 În această privință, trebuie arătat, astfel, că reiese din cererea introductivă a Comisiei, în ansamblul ei, și în special din numeroasele trimiteri la articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995, precum și la Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, care vizează conformitatea cu

dreptul Uniunii a unei măsuri care pune în aplicare această dispoziție, că obiectul prezentei acțiuni se limitează la desemnarea printr-un decret a programelor acestor organisme private de radiodifuziune, în conformitate cu articolul 13 primul paragraf a doua liniuță. Astfel, argumentul Comisiei, întemeiat pe faptul că se prevede chiar la articolul 13 primul paragraf prima liniuță din Legea din 30 martie 1995 că programele de televiziune difuzate de organismele furnizoare ale serviciului public de radiodifuziune aflate sub controlul Comunității Franceze sau al Comunității Flamande au obligația de difuzare, este lipsit de pertinență, întrucât această din urmă dispoziție nu face obiectul unei argumentări specifice în cererea introductivă și, în consecință, trebuie considerată ca nefiind vizată de aceasta.

48 Totuși, trebuie să se sublinieze că articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 urmărește asigurarea transpunerii articolului 31 din Directiva privind serviciul universal, iar a doua liniuță a primului paragraf al acestuia prevede tocmai desemnarea celorlalte organisme, private, în calitate de titulari ai obligației de difuzare.

49 Astfel, în măsura în care modul în care Directiva privind serviciul universal este transpusă în legislația națională face obiectul acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, se impune să se verifice dacă însuși textul reglementării respective cuprinde caracterul insuficient sau defectuos al transpunerii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 1999, Comisia/Irlanda, C-392/96, Rec., p. I-5901, punctele 59 și 60, Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Comisia/Irlanda, C-66/06, punctul 59, precum și Hotărârea din 12 februarie 2009, Comisia/Polonia, C-475/07, punctul 54).

50 În ceea ce privește primul motiv, referitor la lipsa obiectivelor de interes general clar definite în articolul 13 din Legea din 30 martie 1995, se impune să se amintească faptul că, în conformitate cu articolul 31 alineatul (1) a doua teză din Directiva

privind serviciul universal, obligațiile de difuzare se impun numai în cazul în care sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor clar stabilite de interes general și sunt proporționale și transparente.

51 Astfel, potrivit considerentului (43) al Directivei privind serviciul universal, statele membre ar trebui să poată impune întreprinderilor din jurisdicția lor, din considerații ce țin de interesul public și numai dacă este necesar pentru îndeplinirea obiectivelor de interes general definite clar de statele membre, în conformitate cu dreptul comunitar, obligații care ar trebui să fie proporționale, transparente și supuse unor revizuiri periodice.

52 Or, desigur, este adevărat că primul paragraf al articolului 13 din Legea din 30 martie 1995 prevede că, pentru a garanta pluralismul și diversitatea culturală, operatorul are obligația să transmită în momentul difuzării acestora și în întregime programele de televiziune ale anumitor organisme de radiodifuziune aflate sub controlul comunităților belgiene. De altfel, după cum a decis Curtea, Legea din 30 martie 1995 urmărește astfel un obiectiv cultural de interes general, a cărui realizare este de natură să o garanteze (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, punctele 42 și 43).

53 Totuși, Curtea a decis, în contextul unei interpretări a articolului 56 TFUE, în privința caracterului necesar al versiunii anterioare a articolului 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 în vederea atingerii obiectivului urmărit, că, în pofida faptului că păstrarea pluralismului, în temeiul unei politici culturale, se află în legătură cu dreptul fundamental la libertatea de exprimare și că, astfel, autoritățile naționale dispun de o amplă putere de apreciere în această privință, cerințele care decurg din măsurile menite să concretizeze o astfel de politică nu trebuie în niciun caz să fie disproporționate în raport cu obiectivul amintit, iar modalitățile de aplicare a acestora nu trebuie să conțină discriminări în defavoarea resortisanților altor state membre (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată

anterior, punctul 44). Astfel, statutul de canal titular al obligației de difuzare trebuie să fie strict limitat la canalele al căror conținut global de programe este în măsură să îndeplinească obiectivul de interes general urmărit (a se vedea în acest sens Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, punctul 47, precum și Hotărârea din 22 decembrie 2008, Kabel Deutschland Vertrieb und Service, C-336/07, Rep., p. I-10889, punctul 42).

54 Se impune constatarea că o simplă enunțare a unui obiectiv de politică generală, care, de altfel, nu este însoțită de niciun element suplimentar care să poată permite operatorilor să determine în prealabil natura și domeniul de aplicare al condițiilor și al obligațiilor exacte pe care trebuie să le îndeplinească atunci când solicită acordarea statutului de titulari ai obligației de difuzare, nu permite respectarea acestor cerințe.

55 În consecință, trebuie să se constate că articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 nu definește în mod clar criteriile concrete utilizate de autoritățile naționale pentru selecționarea canalelor de televiziune titulare ale obligației de difuzare, iar această dispoziție nu este, așadar, suficient de precisă pentru a garanta că sunt selecționate astfel canalele al căror conținut global al programelor poate îndeplini obiectivul cultural de interes general urmărit.

56 Trebuie să se constate că primul motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii sale este fondat.

57 Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia reproșează Regatului Belgiei că procedura de acordare a statutului de titular al obligației de difuzare prevăzute la

articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 nu respectă principiul transparenței care decurge din articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal, având în vedere absența criteriilor utilizate pentru acordarea acestui statut, nespecificarea canalelor de televiziune care beneficiază de statutul amintit și ambiguitatea privind condiția stabilirii pe teritoriul belgian.

58 Mai întâi, trebuie să se arate că articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 stabilește organismele de radiodifuziune ale căror programe sunt titularele obligației de difuzare. Primul paragraf a doua liniuță al acestui articol vizează orice organism de radiodifuziune care nu are caracter public și care se află sub controlul Comunităților Franceză și Flamandă și pe care Regele îl desemnează prin decret adoptat în Consiliul de Miniștri.

59 În această privință, trebuie să se constate că dispoziția amintită nu precizează niciun criteriu obiectiv cunoscut în avans de autoritățile belgiene în scopul desemnării programelor organismelor menționate drept titulare ale obligației de difuzare. Astfel, această dispoziție stabilește numai că Regele desemnează prin decret adoptat în Consiliul de Miniștri pe acelea dintre ele care vor fi titulare ale acestei obligații.

60 În aceste condiții, criteriile care trebuie îndeplinite pentru acordarea statutului de titular al obligației de difuzare nu sunt cunoscute de organismele de radiodifuziune care nu au caracter public și care pot fi titulare ale obligațiilor de difuzare. În consecință, o astfel de procedură nu respectă principiul transparenței în sensul articolului 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal.

61 În continuare, rezultă din articolul 31 alineatul (1) prima teză din Directiva privind serviciul universal că statele membre pot impune obligații de difuzare operatorilor rețelelor de comunicații electronice pentru transmiterea canalelor sau a serviciilor de radio și de televiziune determinate.

62 În ceea ce privește caracterul determinat al canalelor de radio și de televiziune care pot fi titulare ale obligației de difuzare, Curtea a decis deja că reiese din această dispoziție că statele membre sunt obligate să indice în mod specific canalele cărora le va fi acordat statutul de titular al acestei obligații (Hotărârea Kabel Deutschland Vertrieb und Service, citată anterior, punctul 24).

63 În plus, Curtea a decis că acest statut nu poate fi acordat în mod automat tuturor canalelor de televiziune difuzate de un organism privat de radiodifuziune, ci trebuie să fie strict limitat la acele canale al căror conținut global al programelor este în măsură să îndeplinească obiectivul de interes general urmărit (a se vedea Hotărârile United Pan-Europe Communications Belgium și alții, punctul 47, precum și Kabel Deutschland Vertrieb und Service, punctul 42, citate anterior).

64 Or, potrivit textului articolului 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995, nu este exclus ca Regele să desemneze, în calitate de titulari ai obligației de difuzare, organisme de radiodifuziune care nu au caracter public aflate sub controlul Comunităților Franceză și Flamandă, astfel încât toate programele difuzate de aceste organisme de radiodifuziune ar fi automat titulare ale obligației menționate, independent de conținutul global al acestor programe și de capacitatea acestora de a îndeplini obiectivele legitime de interes general urmărite prin reglementarea națională în cauză.

65 Rezultă de aici că articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 nu prevede cu suficientă claritate că nu se poate acorda calitatea de titular al obligației de difuzare decât în cazul canalelor de televiziune specificate, astfel cum se prevede la articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal.

66 În sfârșit, trebuie amintit că criteriile în temeiul cărora este acordat statutul de titular al obligației de difuzare trebuie să nu fie discriminatorii. Îndeosebi, acordarea acestui statut nu trebuie să fie subordonată, nici în drept, nici în fapt, unei cerințe privitoare la stabilirea pe teritoriul național (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții, citată anterior, punctul 48).

67 În această privință, astfel cum arată Comisia, fără a fi contrazisă cu privire la acest aspect de Regatul Belgiei, cerința care decurge din articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995, potrivit căreia posturile care nu au caracter public trebuie să se afle sub controlul comunităților belgiene, nu permite să se excludă că acordarea statutului de titular al obligației de difuzare impune, în drept sau în fapt, ca aceste organisme de radiodifuziune să fie stabilite în Belgia.

68 Indiferent de situație, trebuie să se constate că această cerință nu este suficientă pentru a îndeplini condiția transparenței, prevăzută la articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal. Astfel, din articolul 13 primul paragraf a doua liniuță din Legea din 30 martie 1995 nu reiese cu claritate domeniul de aplicare al cerinței potrivit căreia organismele de radiodifuziune care nu au caracter public trebuie să se afle sub controlul comunităților belgiene pentru a putea fi titulare ale obligației de difuzare.

69 În această privință, Regatul Belgiei nu precizează ce înțelege prin organisme de radiodifuziune aflate sub controlul comunităților belgiene.

70 În consecință, al doilea motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii sale este de asemenea fondat.

71 Al treilea motiv al Comisiei privește nerespectarea domeniului de aplicare al articolului 31 din Directiva privind serviciul universal pentru motivul că articolul 13 din Legea din 30 martie 1995 nu ar fi stabilit obligația de difuzare în sarcina operatorilor rețelelor de comunicații electronice la care sunt abonați un număr semnificativ de utilizatori finali.

72 Articolul 13 al patrulea paragraf litera b) din această lege permite ministrului, în temeiul avizului Institutului, să scutească un operator de obligațiile de difuzare în cazul în care nu există suficienți utilizatori finali pe rețeaua pe care o utilizează drept principală resursă de recepție a programelor de televiziune, astfel încât investițiile necesare pentru înlăturarea imposibilității tehnice nu sunt rezonabile.

73 Or, obligațiile de difuzare care decurg din articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal nu pot fi impuse operatorilor rețelelor de comunicații electronice decât în cazul în care un număr semnificativ de utilizatori finali ai acestor rețele le utilizează drept mijloace principale pentru recepția emisiunilor de radio sau televiziune.

74 În aceste condiții, trebuie să se constate că articolul 13 al patrulea paragraf litera b) din Legea din 30 martie 1995 nu transpune corect condiția prevăzută la articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal. Astfel, posibilitatea autorităților belgiene de a-i scuti de obligațiile de difuzare pe operatorii rețelelor al căror număr de utilizatori finali care le utilizează drept mijloace principale de recepție a programelor de televiziune nu este suficient le permite, în cazul refuzului acestei scutiri, să impună obligațiile amintite operatorilor respectivi. În plus, operatorul vizat trebuie să dovedească îndeplinirea condițiilor pentru obținerea scutirii.

75 Astfel, dat fiind că obligațiile de difuzare prevăzute la articolul 31 din Directiva privind serviciul universal nu pot viza decât operatorii de rețele care cuprind un număr suficient de utilizatori finali care le utilizează în mod principal, rezultă că articolul 13 al patrulea paragraf litera b) din Legea din 30 martie 1995 nu transpune corect articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal.

76 Prin urmare, trebuie să se constate că al treilea motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii sale este fondat.

77 În consecință, rezultă din toate cele de mai sus că, prin netranspunerea corectă a articolului 31 din Directiva privind serviciul universal, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor directivei menționate și al articolului 56 TFUE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

78 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Belgiei la plata cheltuielilor de judecată, iar Regatul Belgiei a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

1) **Prin netranspunerea corectă a articolului 31 din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal), Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor acestei directive și al articolului 56 TFUE.**

2) **Obligă Regatul Belgiei la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături